

EKOLOŠKI PROBLEMI NEPALA

IGOR MAHER

V Nepal, to za nas eksotično deželo pod vrhovi Himalaje, odhajajo vse večje množice alpinistov in popotnikov, tudi iz naših krajev. Zato ne bo odveč, če si ogledamo nekatere probleme, ki pestijo to deželo, še posebej, ker takšni obiskovalci tudi prispevajo k poglobljanju teh problemov.

Nepal je majhno (dobrih 147 tisoč km²) kraljestvo z rastjo prebivalstva, značilno za »nerazvite« dežele. Ta rast znaša 2,66 odstotka letno. Večanje števila prebivalstva pa povzroča močan pritisk na okolje, predvsem v občutljivih gorskih predelih. Najbolj so ogroženi gozdovi, ki predstavljajo pomemben vir energije.

Poraba energije je leta 1988 v Nepalju znašala 14,5 GJ. Kar 75 odstotkov od te količine so pridobili iz kurilnega lesa, 20 odstotkov so prispevali rastlinski (poljedelski) ostanki in živalski iztrebki, le 5 odstotkov so pridobili na račun fosilnih goriv in hidroenergije.

DEŽELA V RAZVOJU

Pri porabi prednjači gospodinjstvi sektor (94,8 %), ki je skoraj v celoti odvisen od kurilnega lesa. Skoraj 90 odstotkov prebivalcev živi v kmetijskih predelih in zanje je les brezplačna naravna danost. Redka industrija, promet in

turizem pa so odvisni od komercialnih oblik energije. Nepal je leta 1988 za uvoz nafte in premoga porabil kar 25 odstotkov svojih dohodkov od izvoza. Poraba fosilnih goriv je v celoti sicer majhna, vendar skoncentrirana na gosto naseljene urbane centre (Katmandu, Pokara, Biratnagar), kjer prihaja do močne onesnaženosti zraka. Ob pomanjkanju zakonodaje, ki bi prepovedovala uporabo energetske in ekološko oporečnih tehnologij, so nepalsko tržišče preplavili tehnološko zaostali izdelki.

Le 0,58 odstotka energije pridobijo iz vodnih virov. Energetski potencial nepalskih voda je sicer izredno velik (42 000 MVV), vendar je do sedaj izkoriščeno le 0,5 odstotka. Pospešujejo sicer gradnjo malih hidroelektrarn, ki pa so imele v letu 1989 skupno kapaciteto le 560 kW. Površino nepalskih gozdov in grmišč ocenjujejo na 6,2 milijona hektarov. Od tega je le polovica dostopna za nabiranje kurilnega lesa. Po podatkih Svetovnega inštituta za naravne vire (WRI) se obseg gozdov v Nepalju zmanjšuje za 3,9 odstotka letno. Deloma gre to na račun izsekavanja gozdov za pridobitev kultiviranih površin (predvsem v ravninskem Teraju), delno pa zaradi pretiranega izkoriščanja gozdov za kurjavo in druge komercialne namene.

IZGINJANJE GOZDOV

Tradicionalni način življenja je v veliki meri ohranjal ravnotežje med gozdovi in obdelano

Uničeni gozdovi v Nepalju

Foto: Aleša Carli

površino. Z živino so se ljudje selili in tako niso pretirano obremenjevali posameznih predelov, poudarjeno pa je bilo poljedelstvo. Socioekonomske spremembe pa so s seboj prinesle tudi porušenje ravnotežja v krajini. Izgradnja prometnic, privlačnost trgovskih in industrijskih središč, odhajanje na delo v doline, vse to je otežilo razvoj poljedelstva. Privlačnejša je živinoreja, kajti povpraševanje po mesnih in mlečnih izdelkih je bilo v prenaseljenih dolinah veliko. Za razliko od prejšnje je bila ta živinoreja stacionarna, kar je zaradi omejenosti kmetijskih površin povzročilo dodaten pritisk na okoliške gozdove, ki so predstavljali pomemben vir krme. Z uničevanjem gozda *oziroma* z njegovim spreminjanjem v poljedelske površine pa se močno poveča erozija tal, izpiranje, zmanjša se rodovitnost tal, večja se zasipavanje in poplavljanje rodovitnih tal v nižinskih predelih, povečuje se erozija vetra, pogostost viharjev in zemeljskih usadov.

Zaradi izginjanja gozdov v okolici naselij se večja razdalja do kurilnega lesa. S tem se večja uporaba poljedelskih ostankov in živalskih iztrebkov kot virov energije, kar pomeni zmanjšan obseg gnojenja in s tem manjši pridelek in manjšanje rodovitnosti tal.

K izginjanju gozdov so svoj delež prispevale tudi odprave in trekinške skupine, predvsem v ekološko manj stabilnih višinskih predelih. Poraba lesa je bila pri takih skupinah običajno precej manj racionalna kot pri domačinih. Kot v večini primerov postanejo takšni problemi opazni šele ob množičnosti pojava. Odpravarstvo in potovanja po Nepalju so to stopnjo že dosegli.

Velike množice obiskovalcev pomenijo tudi velike količine odpadkov, ki ostanejo domačinom kot spomin na obisk. O tem problemu je Planinski vestnik v lanskem letu že poročal (PV 91: 179 in 272-273, 1991).

EKOLOŠKI TREKINGI

Kakšne so rešitve? Ker gre večinoma za probleme, ki imajo svetovni značaj, je večinoma težko računati na skorajšnje izboljšanje. Največji problem (ne samo Nepala) je nekontrolirana rast prebivalstva in težnja tega prebivalstva po doseganju »zahodnega« standarda. Seveda svoj delež pri tem prispevajo tudi odprave in trekinci. Težko pa bi pričakovali, da se bodo domačini odpovedali težnji po doseganju tega standarda, »boljšega« življenja, in se vrnili k tradicionalnemu, ekološko uravnoteženemu načinu. Zato se zatekajo k delnim, neredko začasnim rešitvam, globalnim problemom pa človeštvo očitno še ni kos.

Tako v Nepalju uvajajo nekatere ukrepe za zmanjšanje pritiska na gozdove in za zmanjšanje onesnaževanja. Mednje sodijo tehnološke izboljšave peči in štedilnikov, briketiranje rastlin-

skih ostankov, pridobivanje bioplina, gradnja malih hidroelektrarn. Še primernejše je dolgoročneje ozaveščanje ljudi na lokalni ravni. Potekajo tudi akcije pogozdovanja. Tako so med letoma 1964 in 1985 pogozdili 70 tisoč hektarjev površin, kar pa je prav malenkostno v primerjavi z uničenimi površinami.

Tudi nekateri organizatorji trekingsov so se začeli zavedati teh problemov. Tako je Nemška planinska organizacija (DAV) pred leti začela uvajati tako imenovane ekološke trekinge, na katerih so udeleženci kombinirali potovanje s pogozdovanjem. Društvo za organiziranje potovanj v tujino pri isti organizaciji (DAV Summit Club) se je tudi čisto drugače lotilo izvajanja trekingsov. Njihova potovanja naj bi zmanjšala negativne vplive na okolje in lokalno prebivalstvo na kar najnižjo stopnjo. To pa seveda zahteva sodelovanje vseh, od organizatorjev do udeležencev in ne nazadnje tudi domačinov. Največjo skrb naj bi posvetili predvsem zmanjšanju količine odpadkov in večji skrbi zanje.

Glede na veliko število naših gornikov in popotnikov, ki se udeležujejo takih potovanj, bi bilo primerno, da bi tudi pri nas poglabili razmišljanje o zmanjšanju trekinškega in odpravarskega »neokolonializma« - tako pri organizatorjih kot pri udeležencih.

Uporabljena literatura:

- Burton S., Shah P. B., Schreier H., 1989. Soil degradation from converting forest land into agriculture in the Chitawan district in Nepal. Mountain Research and Development 9: 393-404.
- Byers A. 1987. Landscape change and man-accelerated soil loss: the case of the Sagarmatha (Mt. Everest) National Park, Khumbu, Nepal. Mountain Research and Development 7: 209-216.
- Moench M. 1989. Forest degradation and the structure of biomass utilization in a Himalayan foothills village. Environmental Conservation 16: 137-146.
- Sharma C. K. 1991. Energy and environment in Nepal. Ambio 20: 120-123.
- Singh R. V., Pandev U., Tivari A. K. 1984. Man and forest: a central Himalayan case study. Ambio 13: 80-87.

Hitrost rešuje življenja

Zastopniki Švicarske planinske zveze (SAC), Švicarske zveze gorskih vodnikov (SBV), Švicarske letalske reševalne straže (REGA) in komercialnih helikopterskih prevoznikov so se skupaj z generalnim direktorjem PTT v Bernu dogovorili za vsešvicarski sistem klincev v sili, da bi uspešneje reševali ponesrečene v gorah. S tem se je Švica zdaj pridružila evropskemu klincnemu sistemu, ki bo deloval na območju 430 MHz. Za načrtovanje in uresničitev tega pomembnega podviga so določili delovno skupino pod vodstvom glavnega predsednika SAC. Ta sistem bo predvidoma začel delovati leta 1994 in bo bistveno izboljšal reševanje v švicarskih gorah. - S to odločitvijo so švicarske reševalne organizacije in PTT napravili veliko v interesu ponesrečenecv.

Na Tirolskem v Avstriji pa so nedaleč od dolge evropske pešpoti številka 401 postavili k vhodu v eno od planinskih koč v gorovju Rofan napravo, ki bo prav tako v korist ponesrečenim v gorah. Ob pritisku na gumb te naprave se vzpostavi zveza z zandarmerijo v Kramsachu, od koder novice o sporočeni nesreči posredujejo gorskim reševalcem. To je na Tirolskem že druga takšna postaja, ki dobiva potrebno energijo iz sončnih celic.